

виховання. Тому необхідно організувати співпрацю з батьками, ознайомлювати їх із сучасними технологіями економічного виховання дошкільників. Наприклад, в якості домашнього завдання дітям разом з батьками запропонувати зробити рекламу купленого товару. Діти з цікавістю малюють рекламні плакати, придумують телерекламу, використовуючи в ній героїв казок: Айболить запрошує прийти обстежитися або придбати ліки; Карлсон рекламує своє улюблене варення; Червона шапочка – пиріжки.

Дуже цікаво будуть проходити спільні бесіди, де батьки розповідатимуть про свою професію, як оплачується їх праця. Діти почнуть розуміти, що батьки отримують гроші за свою працю, а не просто дістають їх з гаманця. У дітей почнуть формуватися уявлення про сімейний бюджет, доходи, витрати. Великі виховні можливості містять твори художньої дитячої літератури. Казки сприяють вихованню і поваги до праці дорослих, вчать бережливості, ощадливості. У багатьох казках можна знайти економічний зміст. Вихователі зможуть запропонувати каталог такої літератури.

Отже, сім'я є первинним середовищем, яке сприяє формуванню економічної культури, економічної свідомості, в якому дитина отримує первинні економічні уявлення, пізнає соціально-економічні цінності і формує власний економічний досвід. Вже з дошкільного віку діти поступово встановлюють зв'язок з економічним життям суспільства, економічними відносинами, які спрямовані на виробництво, обмін, розподіл і споживання матеріальних благ в сім'ї. Тому дуже важливо з цього віку сформувати основи таких якостей, як працьовитість, ощадливість, розважливість, ініціативність, зібраність, практичність, самостійність, діловитість, сформувати розумні економічні потреби, вміння зіставляти потреби з реальними можливостями і переконання в тому, що особиста сумлінна праця є засобом задоволення потреб. Економічні якості, закладені в дитинстві, стануть джерелом виховання не тільки матеріальних, але і духовних цінностей особистості.

Список використаних джерел:

1. Богуш А. М., Гавриш Н. В. Методика ознайомлення дітей з довідками у дошкільному навчальному закладі / А. М. Богуш, Н. В. Гавриш. – К. : Видавничий дім «Слово», 2008. – 408 с.
2. Гавриш Н. Книга – незамінний засіб духовно-морального виховання / Н. Гавриш // Дошкільне виховання. – 2013. – № 9. – С. 9-12.
3. Григоренко Г., Жадан Р. Економічна освіта дітей старшого дошкільного віку (перспективно-календарне планування занять з економіки) / Г. Григоренко, Р. Жадан. – Запоріжжя : ТОВ «ЛПС» ЛТД, 2006. – 116 с.
4. Григоренко Г. Щоб навчати, треба знати : методичні рекомендації з формування основ споживчої культури / Г. Григоренко, Р. Жадан // Дошкільне виховання. – 2013. – № 8. – С. 26-30.
5. Кравченко Т. В. Соціалізація дітей шкільного віку у взаємодії сім'ї і школи: монографія / Тамара Володимирівна Кравченко. – К. : Фенікс, 2009. – 416 с.
6. Кривошея Н. Б. Ознакомление детей старшего дошкольного возраста с трудом взрослых как средство первоначального экономического воспитания : дис. ... кандидата пед. наук : 13.00.01 / Кривошея Неля Борисовна. – Славянск, 1996. – 216 с.
7. Москаленко В. В. Економічна соціалізація особистості: концептуальна модель / В.В. Москаленко // Соціальна психологія. – 2006. – №3. – С. 3-16.

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ МОРАЛЬНО-ЕТИЧНОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ТА МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ НА ОСНОВІ ЗАГАЛЬНОЛЮДСЬКИХ ЦІННОСТЕЙ

М. Сандич., здобувач ступеня вищої освіти «магістр»

*Науковий керівник: Г.С.Тарасенко, доктор педагогічних наук, професор
Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського (Україна)*

PEDAGOGICAL CONDITIONS OF MORAL AND ETHICAL EDUCATION OF CHILDREN OF PRESCHOOL AND PRIMARY SCHOOL AGE ON THE BASIS OF GENERAL VALUES

M. Sandych, master's student

Vinnitsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University (Ukraine)

Анотація. В даній статті досліджено актуальність теми морального виховання дітей дошкільного та молодшого шкільного віку. Розглянуто фактори, що впливають на виховання морально-етичної особистості. Описано рівні моральної поведінки дітей відповідно до їх вікових особливостей.

Ключові слова: мораль, виховання, якості, цінності, особистість.

Abstract. In this article the relevance of the topic of moral education of children of preschool and primary school age is explored. The factors influencing the upbringing of the moral and ethical individual are considered. Levels of moral behavior of children according to their age characteristics are described.

Key words: morality, upbringing, quality, values, individual.

Моральність – найтонша сфера людської свідомості, самосвідомості і міжособових відносин. Саме етична свідомість особи зумовлює характер етичних відносин людини, її позицію, вчинки і поведінку в цілому.

Моральне виховання – виховна діяльність школи і сім'ї, що має на меті формування стійких моральних якостей, почуттів, навичок і звичок поведінки на основі засвоєних ідеалів, норм і принципів моралі. Тому виховання морально-етичної свідомості і поведінки дитини є важливим питанням сучасності.

Тему морального виховання у світовій педагогічній думці досліджували вітчизняні та зарубіжні філософи і педагоги: Сократ, Платон, Аристотель, Я.Коменський, К.Ушинський. Серед сучасних українських дослідників слід згадати таких, як І.Бех, І.Зязюн, О.Колосова, Л.Любчак, С.Максименко, Г.Тарасенко, Г.Шевченко, А.Щербо та ін.

Обґрунтування ідеалу національної освіти належить К.Ушинському він говорив про моральне виховання: «Ми сміливо висловлюємо переконання, що моральний вплив складає головне завдання виховання, більш важливе, ніж розвиток розуму і наповнення голови знаннями» [7, 425].

Українська система виховання належить до давніх педагогічних традицій нашого народу. Проблемам морального виховання присвячені праці таких видатних українських педагогів, як Г.Ващенко, А.Макаренко, О.Духнович, С.Русова.

Актуальними залишаються і на теперішній час педагогічні погляди видатного українського педагога В.Сухомлинського. Василь Андрійович говорив: «Ніхто не вчить маленьку людину: «Будь байдужим до людей, ламай дерева, потопчи красу, вище за все став свій особистий». Вся справа в одній, у дуже важливій закономірності морального виховання. Якщо людину вчать добру – вчать уміло, розумно, наполегливо, вимогливо, у результаті буде добро. Вчать злу, в результаті буде зло. Не вчать ні добру, ні злу – все одно буде зло, тому що і людиною його треба зробити» [4, 170].

Цінними для нашого пізнання є методичні поради видатного педагога С.Русової, яка відстоювала думку про необхідність створення системи національного виховання дітей, спираючись на національні традиції, рідну мову. «Моральне виховання не може проводитися якось окремо: ним має бути пройняте все навчання, все життя» [4, 150].

Специфічною особливістю морального виховання є те, що його не можна відокремити у якийсь спеціальний виховний процес. Формування моральності відбувається в процесі все багатогранної діяльності дітей у дошкільному віці – іграх, навчанні, та в тих різноманітних відносинах, у які вони входять в шкільному житті – у різних ситуаціях зі своїми однолітками, з дітьми молодшими за них і з дорослими.

Науковці А.Богущ, М.Вашуленко, Н.Гавриш, В.Киричок, В.Кузь, О.Савченко, Г.Тарасенко та ін. відзначають, що наступність у роботі дошкільної і шкільної ланок освіти забезпечує цілісність та ефективність виховного процесу, є показником його послідовності й результативності. Адже саме у дитинстві закладається непорушна основа морального переконання, коли добро і зло, справедливість і несправедливість доступні розумінню

дитини лише за умови яскравої наочності. В дошкільників закладається підґрунтя світосприйняття, формується моральна сфера, інтеріоризуються моральні цінності, усвідомлюється необхідність моральних якостей.

Як бачимо, дошкільний та молодший шкільний вік є сенситивним періодом для морального виховання. Дорослі беруть на себе відповідальність розкривати перед дітьми загальнолюдські норми і принципи. Слово вчителя – свого роду інструмент впливу на виховання особистості. Саме через розмови з педагогом, духовний розвиток дитини, самоосвіту, радість від досягнення цілей, благородну працю – відкриваються дитині очі на самого себе.

Вихователі й учителі закликають своїх вихованців, бути правдивими і відвертими з самим собою, ставити таку мету в житті, для досягнення якої треба буде вирішити завдання, які відповідають правилам моралі. Тому що моральне виховання є основою всіх основ, в залежності від того, що вклав педагог у душу дитини в цьому віці, буде залежати, що зведе він сам в подальшому, як буде будувати свої відносини з оточуючими.

Усвідомлення важливості, потрібності нових обов'язків і справ зумовлює готовність дитини виконувати нові вимоги дорослих: сумлінно готувати шкільні завдання, старанно оволодівати знаннями, активно брати участь в житті класу [2, 5-7].

Моральний розвиток дітей дошкільного та молодшого шкільного віку є своєрідним. У дитячій моральній свідомості переважають імперативні (наказові) елементи, що обумовлюються вказівками, порадами і вимогами вчителя. Причому при оцінці поведінки діти виходять, головним чином, з того, чого не треба робити. Саме тому вони помічають найменші відхилення від встановлених норм поведінки і негайно прагнуть доповісти про них вчителю. З цим же пов'язана і інша риса. Гостро реагуючи на недоліки в поведінці своїх товаришів, діти часто не помічають власних недоліків і не критично ставляться до себе. Самосвідомість і самоаналіз у молодших школярів перебувають на низькому рівні, і їх розвиток вимагає від учителів уваги та спеціальної педагогічної роботи [3, 66-72].

У моральному вихованні дітей молодшого шкільного віку слід враховувати, що вони починають активно, самостійно розбиратися в різних життєвих ситуаціях, але при цьому їх оцінка подій, вчинків часто носить ситуативний характер. Прагнення самим у всьому розібратися підтримується вчителем, він допомагає дітям у виборі правильної моральної оцінки [1, 340].

Працюючи над проблемами моральної вихованості дітей дошкільного та молодшого шкільного віку, слід враховувати їх вікові та психологічні особливості. Враховуючи вік дітей, норми моральної поведінки ми розподілили на III рівні:

I рівень – дитина до 4-х років засвоює примітивний рівень правил поведінки, заснований на забороні або запереченні чого-небудь. Якщо малюка привчили до виконання даних елементарних норм, то оточуючі вважають цю дитину вихованою.

II рівень – до 10-ти років необхідно, щоб дитина вміла враховувати стан оточуючих людей, і їх присутність не тільки не заважала йому, але і була б приємною.

На III рівні – до 14-ти років – освоюється принцип: «Допомагай оточуючим людям!». У молодших школярів може існувати протиріччя між знанням, як треба, і практичним застосуванням (це стосується етикету, правил хорошого тону, спілкування). Не завжди знання моральних норм і правил поведінки відповідають реальним діям дитини. Особливо часто це трапляється в ситуаціях, де відбувається розбіжність етичних норм і особистих бажань дитини.

Безумовно, безглуздо говорити про другі рівні морального виховання, якщо дитиною не освоєно перший. Тому моральним вихованням повинно бути пронизане усе людське життя.

Для цього формування моральності відбувається в школі на всіх уроках. І в цьому відношенні немає головних і неголовних предметів. Виховує не тільки зміст, методи і організація навчання, вчитель, його особистість, знання, переконання, а й та атмосфера, яка складається на уроці, стиль відносин педагога і дітей, дітей між собою. Виховує себе і сам

учень, перетворюючись з об'єкта в суб'єкт виховання. Розвиваюча активність школяра, свідомість, ініціативність у процесі навчання і є оволодіння власною поведінкою.

Не можна оминати і спільної діяльності класного керівника з батьками. Співпраця може бути успішною, якщо вихователем правильно обрані педагогічні прийоми взаємодії, якщо існує, так званий «педагогічний трикутник», що включає класного керівника, батьків та дитину [6, 200-203].

У взаємодії цього трикутника нерідко виникають проблеми успішної взаємодії. У вирішенні яких слід виділяти два аспекти: коригування виховання в окремих сім'ях і робота класного керівника з неблагополучними сім'ями. З урахуванням особливостей сім'ї необхідно проводити всеобщ батьків, індивідуальні та групові зустрічі з ними, залучати їх до участі у загальношкільних справах.

Отже, розглядаючи моральне виховання дошкільників та молодших школярів у виховній і навчальній діяльності, ми прийшли до висновку, що саме дошкільному навчальному закладу, школі та сім'ї належить пріоритетна роль у вихованні морально-етичних цінностей особистості. Моральне виховання, засноване на діалозі, спілкуванні, співробітництві, стає для дитини значущим і привабливим, а тому і ефективним, якщо дотримуватись виконання наступних педагогічних умов:

- спиратися на позитивні вікові потреби і інтереси, що створюють ефект актуальності.
- забезпечувати емоційну насиченість спільної діяльності, організувати спільні колективні зусилля і переживання, що поєднуюватимуть учасників.
- створювати атмосферу емоційно-вольової напруги, що веде до успіху.
- підтримувати радісний, мажорний стиль життя дитячого колективу і кожної особистості в ньому.
- враховувати позитивний вплив громадської думки (цікаво, важливо), що виконуватиме функцію емоційного зарядження.
- піклуватися про створення атмосфери доброзичливого взаєморозуміння.

Список використаних джерел:

1. Бех І.Д. Виховання особистості: У двох книгах. Книга друга. Особистісно орієнтований підхід: науково-практичні засади / І.Д.Бех. – К. : Либідь, 2003. – 340 с.
2. Бондар Л.С. Виховання моральних цінностей у школярів / Л.С. Бондар // Початкова школа – 2000. – №12. – С.5-7.
3. Колосова О.В. Використання звичаєво-правової традиційної культури українців у вихованні молодших школярів / О.В.Колосова // Вісник Прикарпатського університету. – Івано-Франківськ, 2009. – Вип. XXVIII-XXIX. – С. 66-72.
4. Русова С.Ф. Вибрані педагогічні твори / С.Ф.Русова. – К. : Освіта, 1996. – 304 с.
5. Сухомлинський В.О. Как воспитать настоящего человека / В.О.Сухомлинский. – М. : Просвещение, 1990. – 263 с.
6. Тарасенко Г.С. Оновлений підхід до організації виховної роботи в початковій школі / Г. С. Тарасенко // Сучасні вимоги до виховної діяльності вчителя початкових класів. – Вінниця; Бар; Глухів, 2004. – С. 200-203.
7. Ушинский К.Д. О нравственном элементе воспитания / К.Д. Ушинский // Собрание сочинений: В 11 т. – Т. 2. – М., 1948. – С. 425-489.

ФОРМУВАННЯ ЗАГАЛЬНОНАВЧАЛЬНИХ УМІНЬ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ У КОНТЕКСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ КОМПЕТЕНТІСНОГО ПІДХОДУ

В.Сінчук, здобувач ступеня вищої освіти «магістр»

*Науковий керівник: І.Г Герасимова., доктор педагогічних наук, доцент
Вінницький державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського (Україна)*

FORMING THE GENERAL SKILLS OF THE YOUNGER SCHOOLCHILDREN IN THE CONTEXT OF THE IMPLEMENTATION OF THE COMPETENT APPROACH

V. Sinchuk, master's student

Vinnitsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University (Ukraine)